

Številka: Up-256/18-23

Datum: 23. 6. 2022

ODLOČBA

Ustavno sodišče je v postopku odločanja o ustavni pritožbi družbe LIVE MEHANO, d. o. o., Izola (prej LIVE, d. o. o., Izola), ki jo zastopa odvetniška družba ZORMAN, o. p., d. o. o., Koper, na seji 23. junija 2022

odločilo:

1. Sklep Vrhovnega sodišča št. III Ips 66/2017 z dne 13. 12. 2017, sklep Višjega sodišča v Kopru št. Cpg 6/2017 z dne 15. 3. 2017 in sklep Okrožnega sodišča v Novi Gorici št. I Pg 253/2016 z dne 13. 10. 2016 se razveljavijo. Zadeva se vrne Okrožnemu sodišču v Novi Gorici v novo odločanje.

2. Pritožnica in nasprotna udeleženka nosita vsaka svoje stroške postopka z ustavno pritožbo.

OBRAZLOŽITEV

A.

1. Sodišče prve stopnje je tožbo pritožnice zavrglo, ker je na podlagi navedb v tožbi¹ in odgovora nanjo (vključno z ugovorom pristojnosti slovenskega sodišča) ugotovilo, da za odločanje v zadevi ni pristojno sodišče Republike Slovenije. Po ugotovitvi sodišča sta stranki sklenili dve pogodbi, in sicer leta 2000 in leta 2003, o ekskluzivni pravici pritožnice za prodajo proizvodov tožene stranke na ozemlju nekdanje Jugoslavije. Zadnja pogodba, sklenjena za nedoločen čas s šestmesečnim odpovednim rokom, naj bi "tehnično prenehala" januarja 2013, tožena stranka pa naj bi pritožnici z novo pogodbo zagotovila omejeno (brez makedonskega trga) nadaljevanje poslovnega odnosa. Obe pogodbi naj bi vsebovali dogovor o izključni pristojnosti sodišča v Milanu. Na podlagi 25. člena Uredbe (EU) št. 1215/2012 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 12. decembra 2012 o

¹ Ta je bila prvotno vložena kot nasprotna tožba v postopku, v katerem je imela pritožnica vlogo tožene stranke.

pristojnosti in priznavanju ter izvrševanju sodnih odločb v civilnih in gospodarskih zadevah (prenovitev) (UL L 351, 20. 12. 2012 – v nadaljevanju Uredba (EU) št. 1215/2012) je sodišče prve stopnje štelo, da gre za dogovor o izključni pristojnosti, ki ga je tožena stranka tudi uveljavljala, preden se je spustila v obravnavo stvari.²

2. Sodišče druge stopnje je pritožbo pritožnice zavrnilo in potrdilo prvostopenjski sklep. Ob izhodišču, da se pristojnost (slovenskega) sodišča presoja po uradni dolžnosti na podlagi navedb v tožbi in na podlagi dejstev, ki so sodišču znana,³ je soglašalo s stališčem, da je pritožnica uveljavljala odškodnino (izgubo trgov oziroma dobička ter vračilo stroškov dela, reklamiranja in zalog) iz naslova kršitve pogodbe. Čeprav je pritožnica v obsežnem opisu poteka dogajanja omenjala tudi "zavajanje" tožene stranke v smislu možnosti nadaljevanja poslovnega razmerja, je pritožbeno sodišče štelo, da na tej podlagi ni postavila zahtevka. Nove trditve, ki jih je v tej zvezi navajala v pritožbi, je štelo za prepozne. Tudi navedbe pritožnice, da se je tožena stranka odrekla pristojnosti italijanskega sodišča, ker je predlog za izvršbo vložila na slovenskem sodišču, so po mnenju sodišča neutemeljene. Sodišče je v tej zvezi opozorilo, da se tožena stranka v predlogu za izvršbo in v tožbi ni sklicevala na pogodbo o ekskluzivnem zastopanju, pač pa na posamezna naročila brez povezave z omenjeno pogodbo, saj naj bi ta že pred temi naročili prenehala veljati. Po mnenju pritožbenega sodišča pritožnici ni bila kršena pravica do izjave, čeprav ji prvostopenjsko sodišče ugovora tožene stranke ni vročilo. V tej zvezi je sodišče zapisalo, da mora sodišče na pristojnost slovenskega sodišča paziti po uradni dolžnosti, pritožnica pa je imela možnost svoje navedbe podati tudi v pritožbi. Po mnenju pritožbenega sodišča je prvostopenjsko sodišče z ločeno obravnavo nasprotne tožbe ravnalo pravilno, ker naj ta ne bi izpolnjevala pogojev za nasprotno tožbo po drugem odstavku 183. člena ZPP, saj naj bi bilo zanjo pristojno drugo sodišče.

3. Vrhovno sodišče je revizijo pritožnice zavrnilo. Menilo je, da je za presojo utemeljenosti revizijskih navedb med drugim odločilen odgovor na vprašanje, ali nasprotna tožba temelji na poslovni odškodninski odgovornosti tožene stranke ali na civilnem deliktu. Soglašalo je s stališčem, da je pritožnica povrnitev škode zahtevala na temelju poslovne odškodninske odgovornosti in ne na temelju neposlovne odškodninske odgovornosti (zavajanja), na kateri naj ne bi utemeljila zahtevka. Ker naj bi tožena stranka pritožnico zavajala, da se bo njuno poslovno razmerje nadaljevalo, zahtevka tudi po mnenju Vrhovnega sodišča ni utemeljevala neodvisno od pogodbenega razmerja (poslovne odškodninske odgovornosti). Po mnenju Vrhovnega sodišča tudi ni utemeljeno sklicevanje pritožnice na tretji odstavek 8. člena Uredbe (EU) št. 1215/2012, ki določa, da je v primeru nasprotne tožbe iz iste pogodbe ali dejstev, na katerih je temeljila prvotna tožba, oseba s stalnim prebivališčem v državi članici lahko tožena tudi pred sodiščem, pri katerem je v teku prvotni postopek. Po naziranju Vrhovnega sodišča gre namreč za splošno določbo v primerjavi z dogovorom o izključni pristojnosti iz 25. člena Uredbe (EU)

² Sodišče prve stopnje se je sklicevalo tudi na 28. člen Uredbe (EU) št. 1215/2012.

³ Sodišče prve stopnje se je sklicevalo na 17. člen Zakona o pravdnem postopku (Uradni list RS, št. 73/07 – uradno prečiščeno besedilo, 45/08 in 10/17 – v nadaljevanju ZPP).

št. 1215/2012. Ker je na podlagi prvega odstavka navedenega člena pristojnost, za katero se dogovorijo stranke, izključna, dogovor o pristojnosti po stališču Vrhovnega sodišča izključni pristojnost po splošnih določbah o pristojnosti.

4. Glede opuščene vročitve odgovora na tožbo (z ugovorom mednarodne pristojnosti)⁴ je Vrhovno sodišče opozorilo, da se sodišče lahko izreče za krajevno nepristojno na ugovor tožene stranke, ki ga lahko ta poda najkasneje v odgovoru na tožbo, do razpisa glavne obravnave (prvi odstavek 22. člena ZPP). Iz navedene določbe ter iz prvega in drugega odstavka 17. člena ZPP po mnenju Vrhovnega sodišča izhaja, da sta pri presoji okoliščin, od katerih je odvisna pristojnost slovenskega sodišča, kontradiktornost in pravica strank do izjave zoženi. Tožeča stranka naj bi bila dolžna te okoliščine utemeljiti že v tožbi, tožena stranka pa naj bi morala pristojnosti ugovarjati najkasneje v odgovoru na tožbo. Čeprav je bila po mnenju Vrhovnega sodišča vročitev tožbe v odgovor v konkretnem primeru ključna za presojo pristojnosti, to tožeče stranke po mnenju Vrhovnega sodišča ne razbremeni dolžnosti, da vse ključne tovrstne okoliščine navede že v tožbi. Ker naj bi to možnost imela, naj ne bi šlo za kršitev načela kontradiktornosti. Zato bi po naziranju Vrhovnega sodišča tožeča stranka lahko utemeljila le relativno bistveno kršitev postopka, a niti v reviziji ni pojasnila, katere odločilne okoliščine v zvezi z mednarodno pristojnostjo v postopku ni mogla navesti. Sodišče je zapisalo še, da v obravnavanem primeru odločitev ne odstopa od stališča v sklepu Višjega delovnega in socialnega sodišča v Ljubljani št. Pdp 623/2010 z dne 15. 11. 2010, ki je štelo, da sodišče na dogovorjeno pristojnost tujega sodišča ne pazi po uradni dolžnosti, temveč le na ugovor tožene stranke, in se tožba ob predhodnem preizkusu ne zavrže, ampak se najprej pošlje toženi stranki v odgovor. Prav tako po naziranju Vrhovnega sodišča sprejeta odločitev ne nasprotuje odločbam Ustavnega sodišča št. Up-819/13 z dne 15. 7. 2015, št. Up-1467/09 z dne 30. 9. 2010 (Uradni list RS, št. 83/10) in št. Up-117/12 z dne 10. 10. 2013 (Uradni list RS, št. 91/13 in 93/13), saj da se te nanašajo na revizijski postopek in na vročitev revizije v odgovor. Po stališču Vrhovnega sodišča drugostopenjska sodba tudi ni protislovna, saj je pritožbeno sodišče za pritožbene novote označilo le navedbe o povezavi tožbenega zahtevka z zavajanjem in ne tudi navedb glede kršitve pravice do izjave v zvezi s pristojnostjo slovenskega sodišča, ki bi jo po naziranju pritožbenega sodišča bilo mogoče uresničiti tudi v pritožbenem postopku. Pri tem je Vrhovno sodišče izrecno poudarilo, da je presojo v zvezi z zatrjevanim protislovjem omejilo zgolj na očitano nasprotje med razlogi v okviru 14. točke drugega odstavka 339. člena ZPP, stališča po vsebini pa ni presojalo.

5. Pritožnica uveljavlja kršitev 22. in 23. člena Ustave ter 6. člena Konvencije o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin (Uradni list RS, št. 33/94, MP, št. 7/94 – EKČP).

⁴ Izraz mednarodna pristojnost Ustavno sodišče v tej odločbi uporablja za opredelitev tega, ali je v sporu, izviračem iz razmerja z mednarodnim elementom, podana pristojnost sodišča Republike Slovenije. Navedeno velja tudi pri uporabi poenotениh pravil Evropske unije (v nadaljevanju EU), to je Uredbe (EU) št. 1215/2012. Prim. M. Repas v: M. Repas, V. Rijavec (ur.), Mednarodno zasebno pravo Evropske unije, Uradni list Republike Slovenije, Ljubljana 2018, str. 59–64.

Stališče sodišč, da zahtevka ni utemeljila z navedbami o zavajanju (neposlovni odškodninski odgovornosti), je po njenem mnenju arbitrarno in protislovno, saj naj trditev o zavajanju pri sklenitvi nove pogodbe ne bi mogla biti hkrati povezana s staro pogodbo, ki naj bi prenehala veljati. Pritožnica navaja, da je uveljavljala zahtevek na temelju zavajanja oziroma nepoštenih pogajanj (*culpa in contrahendo*) po prenehanju pogodbe z dogovorom pristojnosti italijanskega sodišča. V tej zvezi opozarja na posamezne tožbene navedbe o: (i) prepovedi prodaje proizvodov na območju nekdanje Jugoslavije na podlagi dopisa tožene stranke z dne 25. 9. 2015; (ii) prevzemu njene trgovinske mreže brez nadomestila oziroma odškodnine (ob sklicevanju na 24. člen sklenjene pogodbe); (iii) zavajanju tudi po letu 2012 z zagotovili o nadaljevanju poslovanja z osnutkom nove pogodbe; (iv) nepovrnjenih investicijah v zaloge; (v) ustanovitvi skupne slovenske družbe. Teh navedb, na katerih naj bi temeljil tudi zahtevek, sodišči pri odločanju naj ne bi upoštevali, s čimer naj bi pritožnici naložili nepremostljive ovire za dostop do sodišča. Pritožnica ponavlja revizijski očitke o protislovnosti sodbe pritožbenega sodišča v zvezi z možnostjo uveljavljanja pravice do izjave v pritožbenem postopku in hkratno nedopustnostjo pritožbenih novot. Navaja, da je nasprotna stranka v izvornem postopku uveljavljala plačilo računov za blago iz leta 2015, ko naj med strankama pogodba ne bi več veljala. Ker je šlo izvirno za postopek z nasprotno tožbo, bi moralo biti vprašanje (ne)pristojnosti po naziranju pritožnice rešeno enako za obe stranki. Sodišči sta tako po pritožničinem mnenju morda imeli podlago za uporabo 8. člena Uredbe (EU) št. 1215/2012, ne pa (tudi) njenega 25. člena.

6. Pritožnica poudarja, da ji odgovor na tožbo, ki je vseboval tudi ugovor mednarodne pristojnosti, ni bil vročen. Tako se o njem ni mogla izjaviti, prvostopenjsko sodišče pa je nanj oprlo svojo odločitev. Ob sklicevanju na sodno prakso Evropskega sodišča za človekove pravice (v nadaljevanju ESČP)⁵ opozarja, da pomeni pravica do izjave samostojno vrednoto, ki ne zahteva presoje upoštevnosti morebitne vsebine, ki bi jo pritožnica lahko uveljavljala v odsotnosti kršitve. Pritožnica opozarja, da je Vrhovno sodišče z navezavo na relativno bistveno kršitev sprejelo nasprotno stališče. Tudi tej zahtevi naj bi sicer zadostila s povzetkom trditev, ki se nanašajo na obdobje po letu 2012. Pritožnica meni, da se je Vrhovno sodišče zateklo k nedopustni t. i. *harmless error* doktrini v smislu, da razveljavitev ni potrebna, ker bi bila ponovna odločitev enaka. Ob tem je bil v obravnavanem primeru pravdni postopek na začetku in zadeva po vsebini ni bila očitna. Pritožnica opozarja na stališče Ustavnega sodišča, da za zagotovitev enakega varstva pravic v sodnem postopku in s tem poštenega sojenja ne more biti pomembno, ali bi vsebinsko poln odgovor pritožnice na revizijo lahko vplival na drugačno odločitev Vrhovnega sodišča v zadevi.⁶ Vrhovno sodišče naj bi tako neutemeljeno zožilo obseg pravice do izjave v primerjavi z revizijskim postopkom.

⁵ Pritožnica se sklicuje na sodbe ESČP v zadevah *Nideröst-Huber proti Švici* z dne 18. 2. 1997, *Ziegler proti Švici* z dne 21. 2. 2002, *F. R. proti Švici* z dne 28. 6. 2001, *APEH Üldözötteinek Szövetsége in drugi proti Madžarski* z dne 5. 10. 2000, *Walston (št. 1) proti Norveški* z dne 3. 6. 2003 in *Milatova in drugi proti Češki* z dne 21. 6. 2005.

⁶ Pritožnica se sklicuje na odločbi Ustavnega sodišča št. Up-1467/09 in št. Up-117/12.

7. Ustavno sodišče je s sklepom št. Up-256/18 z dne 30. 12. 2021 sklenilo, da ustavno pritožbo sprejme v obravnavo. V skladu s prvim odstavkom 56. člena Zakona o Ustavnem sodišču (Uradni list RS, št. 64/07 – uradno prečiščeno besedilo, 109/12, 23/20 in 92/21 – v nadaljevanju ZUstS) je o sprejemu obvestilo Vrhovno sodišče, skladno z drugim odstavkom istega člena ZUstS pa je ustavno pritožbo poslalo v odgovor nasprotni stranki iz pravde.

8. Nasprotna stranka iz pravde (v nadaljevanju tudi tožena stranka) v odgovoru navaja, da nasprotna tožba v procesnem smislu pomeni samostojno tožbo, pri čemer je temeljno pravilo, da se pristojnost veže na sedež tožene stranke.⁷ Ker naj bi druge posebne pristojnosti pomenile izjemo od tega pravila, naj bi se za njihovo uporabo zahtevalo zatrjevanje upoštevni naveznih okoliščin, pri čemer naj bi bilo trditveno breme na tožeči stranki. Procesna pravila naj bi sodišču nalagala, naj na podlagi navedb v tožbi in dejstev, ki so mu znana, takoj po prejemu tožbe presodi, ali je za odločanje pristojno.⁸ Pri preizkusu mednarodne pristojnosti naj sodišče ne bi bilo dolžno izvesti obsežnega dokaznega postopka, ampak bi lahko preizkusilo obstoj svoje mednarodne pristojnosti za odločanje na podlagi vseh podatkov, ki so mu na voljo, vključno, odvisno od primera, z ugovori tožene stranke.⁹ Ugovor pristojnosti, podan s strani nasprotne stranke v pravdi, je bil v tem pogledu po naziranju tožene stranke iz pravde upošteven zgolj za preprečitev tihe prorogacije¹⁰ slovenskih sodišč in naj ne bi bil namenjen razčiščevanju, ugotavljanju vsebine ali (ne)substanciranosti tožbenih trditev v zvezi z mednarodno pristojnostjo. Ureditev, ki od tožeče stranke zahteva jasno in določno navedbo vseh upoštevni naveznih okoliščin, naj tako ne bi mogla pomeniti kršitve ustavnih pravic iz 22. in 23. člena Ustave ter naj bi bila v vlogi učinkovitosti sodnega varstva v skladu z izhodišči prava EU. Po naziranju nasprotne stranke iz pravde opustitev vročitve podanega ugovora pristojnosti pred odločitvijo prvostopenjskega sodišča na navedeno ne more vplivati, saj se je pritožničina pravica do izjave primarno izčrpala s tožbenimi navedbami. Procesni položaj naj bi bil z odgovorom (ugovorom mednarodne pristojnosti) nasprotne stranke iz pravde s tem uravnotežen. Ponovno vročanje ugovora bi ob enakih argumentih po njenem mnenju zahtevalo možnost njene replike, kar bi podpiralo težnje, ki niso ustavnoskladne (s pravico do učinkovitega sodnega varstva). Presoja obstoja mednarodne pristojnosti bi morala biti hitra in učinkovita (tudi zaradi nastopa litispendence).¹¹ Nasprotna stranka iz pravde dodatno opozarja, da je šlo v obravnavanem primeru drugače od odločitev ESČP, na katere se sklicuje pritožnica, le za procesno odločitev, ki tudi ne preprečuje dostopa do sodišča v smislu ponovne vložitve tožbe v Republiki Sloveniji z ustreznim substanciranjem naveznih okoliščin oziroma

⁷ Tožena stranka v pravdi se sklicuje na prvi odstavek 47. člena ZPP in prvi odstavek 4. člena Uredbe (EU) št. 1215/2012.

⁸ Tožena stranka v pravdi se sklicuje na prvi in drugi odstavek 17. člena ZPP.

⁹ Tožena stranka v pravdi se sklicuje na sodbo Sodišča Evropske unije (v nadaljevanju SEU) v zadevi *Harald Kolassa proti Barclays Bank plc*, C-375/13, z dne 28. 1. 2015.

¹⁰ V zvezi s prvim odstavkom 26. člena in prvim odstavkom 28. člena Uredbe (EU) št. 1215/2012.

¹¹ Nasprotna stranka se sklicuje na 29. člen Uredbe (EU) št. 1215/2012.

vložitve tožbe glede na pogodbeno dogovorjeno pristojnost v Italijanski republiki. Dodatno naj bi se pritožnica v zvezi s celotnim procesnim gradivom lahko izjavila tudi v pritožbi, pri čemer naj ne bi pojasnila, katerih navedb ni mogla podati že v nasprotni tožbi, ki naj bi ostala merilo za presojo pristojnosti. Presoja obstoja mednarodne pristojnosti na podlagi tožbenih navedb brez posebnega kontradiktornega postopka po naziranju nasprotne stranke iz pravde tako ni v nasprotju z 22. členom Ustave.¹²

9. Tožena stranka iz pravde nadalje navaja, da je pritožnica v nasprotni tožbi, kljub delnemu sklicevanju na dogodke po "tehničnem prenehanju" pogodbe, uveljavljala zahtevke iz pogodbene in ne deliktne (*culpa in contrahendo*) odškodninske odgovornosti. Ob sklicevanju na pogodbene določbe naj bi namreč zatrjevala tudi okoliščine, ki potrjujejo kontinuiteto pogodbenega razmerja. V tem smislu naj bi šlo za zahtevek, ki je vsaj v zvezi s pogodbenim razmerjem. Drugačnih navedb, ki bi določno kazale na neposlovno naravo odškodninskega zahtevka, naj pritožnica ne bi podala (niti v postopkih s pravnimi sredstvi). Tožena stranka iz pravde opozarja, da je nacionalno sodišče pri presoji pogodbe oziroma deliktne narave zahtevka vezano na razlago pojmov Uredbe (EU) št. 1215/2012 in ustaljeno sodno prakso SEU. Slednje naj bi se tako že večkrat izreklo, da narava zahtevka po nacionalnem pravu ni upoštevana in da v skladu z avtonomno razlago prevlada pogodbeni značaj.¹³ Čeprav bi pritožnica zahtevek utemeljila na nepogodbeni odškodninski odgovornosti, naj to avtomatično še ne bi pomenilo pristojnosti slovenskega sodišča, pri čemer naj konkretnih naveznih okoliščin pritožnica ne bi navedla. Tudi ponovno odločanje iz navedenega razloga naj ne bi moglo izboljšati njenega položaja, saj tudi v primeru civilnega delikta ob podanih tožbenih navedbah ne bi prišlo do drugačne odločitve v zvezi z mednarodno nepristojnostjo. Nasprotna stranka iz pravde opozarja, da klavzula o pristojnosti, čeprav je vsebovana v istem besedilu kot druge pogodbene določbe, ohranja svojo neodvisnost od materialnega razmerja. Če pogodba preneha, naj to ne bi pomenilo, da tudi klavzula o pristojnosti ne ustvarja več pravnih učinkov v smislu zahtevkov, ki so v zvezi s pogodbenim razmerjem. Nasprotna stranka iz pravde navaja tudi, da sama (kot tožeča stranka po prvotni tožbi) zahtevka ni utemeljila na (istem) pogodbenem razmerju (temveč na posameznih dobavah v smislu ločenih prodajnih pogodb), pri čemer se je pritožnica (tožena stranka po prvotni tožbi) v vsakem primeru spustila v obravnavanje stvari, s čimer naj bi prišlo do tihe prorogacije. Drugi odstavek 7. člena Uredbe (EU) št. 1215/2012 sicer določa, da je oseba s stalnim prebivališčem v državi članici lahko tožena v drugi državi članici v zadevah v zvezi z delikti ali kvazidelikti pred sodišči v kraju, kjer je prišlo ali lahko pride do škodnega dogodka, a naj bi se bilo treba na podlagi sodne prakse SEU izogibati položajem, ko bi razlaga navedene pravne podlage pripeljala do pristojnosti sodišča v kraju stalnega

¹² Nasprotna stranka v pravdi daje primerjavo s sistemom prekluzij, pri čemer se sklicuje na odločbo Ustavnega sodišča št. Up-1201/05 z dne 6. 12. 2007 (Uradni list RS, št. 117/07, in OdlUS XVI, 116).

¹³ Nasprotna stranka iz pravde se sklicuje na sodbi SEU v zadevah *Marc Brogssitter proti Fabrication de Montres Normandes EURL in Karsten Fräßdorf*, C-548/12, z dne 13. 3. 2014 in *Granarolo SpA proti Ambrosi Emmi France SA*, C-196/15, z dne 14. 7. 2016.

prebivališča tožnika.¹⁴ Prav to naj bi pravzaprav skušala doseči pritožnica. Ob tem naj bi se sklicevala na izgubo trgov v državah nekdanje Jugoslavije (Slovenije le v majhni meri), SEU pa naj bi se že opredelilo, da se kraj nastanka škode razlaga v smislu kraja zmanjšanja prodaje, kjer bi morala biti varovana distributerjeva pravica do izključne distribucije.¹⁵ Glede na sodno prakso SEU naj se navedena podlaga tudi ne bi mogla uporabiti za določitev pristojnosti po kraju tožnikovega prebivališča, kjer ima premoženje in kjer je utrpel finančno izgubo, če je slednja posledica izgube dela njegovega premoženja, ki je nastopila v drugi državi članici.¹⁶ Prav tako naj SEU za kraj škodljive posledice ne bi štelo kraja, kjer je nastopila škoda v obliki finančne izgube, ki je oškodovancu nastala na bančnem računu in je bila posledica protipravnega ravnanja v drugih državah članicah.¹⁷

10. Ustavno sodišče je odgovor nasprotne stranke iz pravde vročilo pritožnici. Ta v odgovoru ponavlja očitke iz ustavne pritožbe, ob opustitvi vročitve odgovora na tožbo (ugovora mednarodne pristojnosti) se sklicuje na splošna pravila o prekluziji.¹⁸

11. Ustavno sodišče je vpogledalo v spis zadeve Okrožnega sodišča v Novi Gorici.

B.

12. Pritožnica v ustavni pritožbi med drugim uveljavlja kršitev pravice do izjave. Navaja, da ji sodišče prve stopnje odgovora na tožbo, ki je vseboval tudi ugovor mednarodne pristojnosti, ni vročilo. Tako naj se o njem ne bi mogla izjaviti, prvostopenjsko sodišče pa naj bi nanj oprlo svojo odločitev. Pritožnica opozarja, da je kršitev uveljavljala v pritožbi in reviziji, a naj je pritožbeno oziroma revizijsko sodišče ne bi odpravili.

13. Iz spisa Okrožnega sodišča v Novi Gorici je razvidno, da sodišče prve stopnje pritožnici ni vročilo ugovora mednarodne pristojnosti, v katerem je nasprotna stranka iz pravde (tožena stranka v pravdi) med drugim podala (i) pravno kvalifikacijo tožbenega zahtevka pritožnice v smislu pogodbene odškodninske odgovornosti in stališče, da (ii) tudi v obravnavanem primeru (kljub prenehanju pogodb) še vedno velja pogodbeno dogovorjena pristojnost.

¹⁴ Nasprotna stranka iz pravde se sklicuje na sodbi SEU v zadevah *Dumez France SA in Tracoba SARL proti Hessische Landesbank* in drugim, C-220/88, z dne 11. 1. 1990 in *Antonio Marinari proti Lloyds Bank plc in Zubaidi Trading Company*, C-364/93, z dne 19. 9. 1995.

¹⁵ Nasprotna stranka iz pravde se sklicuje na sodbo SEU v zadevi *Concurrence Sàrl proti Samsung Electronics France SAS in Amazon Services Europe Sàrl*, C-618/15, z dne 21. 12. 2016.

¹⁶ Nasprotna stranka iz pravde se sklicuje na sodbo SEU v zadevi *Rudolf Kronhofer proti Marianne Maier in drugi*, C-168/02, z dne 10. 6. 2004.

¹⁷ Nasprotna stranka iz pravde se sklicuje na sodbo SEU v zadevi *Universal Music International Holding BV proti Michaelu Tétreaultu Schillingu in drugim*, C-12/15, z dne 16. 6. 2016.

¹⁸ Prim. 286. in 286.a člen ZPP.

14. Pravica iz 22. člena Ustave pomeni osrednjo določbo Ustave, ki se nanaša na pravico do poštenega obravnavanja.¹⁹ Sodišče mora postopek voditi ob spoštovanju temeljne zahteve po enakopravnosti in procesnem ravnotežju strank pod pogoji, ki ene stranke ne postavljajo v neenakopraven položaj nasproti drugi stranki.²⁰ Ena od bistvenih prvin pravice do enakega varstva pravic iz 22. člena Ustave je tudi pravica do izjave, ki posamezniku zagotavlja možnost, da se izjavi o dejanski in pravni podlagi, ki sta pomembni za odločitev, s čimer lahko nanjo aktivno vpliva.²¹ Ustavno sodišče poudarja pomen pravice do izjave v vseh sodnih postopkih, pri čemer pri opredeljevanju njene vsebine upošteva posebnosti posameznega postopka.²² Bistven predpogoj za uresničevanje pravice do izjave v postopku pa je pravica do informacije; stranka namreč pravice do izjave v postopku ne more uresničiti, če ni zagotovljeno, da bo predhodno izvedela za procesna dejanja, glede katerih se ima pravico izjaviti.²³ Najpomembnejši procesni institut, ki služi uresničevanju pravice do informacije, je vročanje.²⁴ Ni izključeno, da zakonodajalec uvede fiksno in togo omejitev števila vlog v posameznem pravno urejenem postopku, s čimer zagotovi, da bo imela ena od strank vedno "zadnjo besedo".²⁵ Vendar gre v takem primeru za omejitev človekove pravice iz 22. člena Ustave, ki je dopustna, če je zakonodajalec zasledoval ustavno dopusten cilj in če je omejitev skladna z načeli pravne države (2. člen Ustave), in sicer s tistim izmed teh načel, ki prepoveduje prekomerne posege države (splošno načelo sorazmernosti).²⁶ V primerih, ko ni jasne in nedvoumne zakonske norme, ki bi določala, ali je neko vlogo treba vročiti nasprotniku ali ne, mora sodišče izhajati iz težnje po varovanju bistva človekove pravice do izjave, ki je v tem, da se lahko posameznik izjavi o vsem, kar je pomembno za odločitev o njegovi pravici, in sicer tako o dejanskih kot o pravnih vidikih zadeve.²⁷ Vlog, ki ne morejo vplivati na končni izid postopka, nasprotniku ni treba vročiti, vendar mora biti sodišče pri takšnem sklepanju previdno, saj je treba praviloma sami stranki prepustiti odločitev o tem, ali se bo izjavila.²⁸

¹⁹ Tako tudi A. Galič, *Ustavno civilno procesno pravo*, GV Založba, Ljubljana 2004, str. 219.

²⁰ Prim. odločbi Ustavnega sodišča št. Up-329/01 z dne 16. 5. 2002 (Uradni list RS, št. 49/02, in OdlUS XI, 119), 6. točka obrazložitve, št. Up-312/03 z dne 15. 9. 2005 (Uradni list RS, št. 87/05), 6. točka obrazložitve, in sklep št. Up-901/08 z dne 24. 2. 2009 (Uradni list RS, št. 20/09, in OdlUS XVIII, 88), 3. točka obrazložitve.

²¹ Glej npr. odločbi Ustavnega sodišča št. U-I-12/12 z dne 11. 12. 2014 (Uradni list RS, št. 92/14, in OdlUS XX, 30), 42. točka obrazložitve, in št. Up-3/00 z dne 2. 3. 2000 (OdlUS IX, 132), 8. točka obrazložitve.

²² Prav tam.

²³ Tako odločba Ustavnega sodišča št. Up-419/10 z dne 2. 12. 2010 (Uradni list RS, št. 107/10), 7. točka obrazložitve.

²⁴ Prav tam.

²⁵ Prav tam, 8. točka obrazložitve.

²⁶ Prav tam.

²⁷ Prav tam, 10. točka obrazložitve.

²⁸ Prav tam.

15. Ustavno sodišče je že sprejelo stališče, da mora biti pravica do izjave zagotovljena tudi glede pomembnejših procesnih odločitev.²⁹ Odločitev prvostopenjskega sodišča v obravnavanem primeru pomeni zavrženje pritožnične tožbe (in razveljavitev opravljenih pravnih dejanj) zaradi ugotovitve, da sodišče v Republiki Sloveniji ni pristojno odločati o tej tožbi. Gre torej za odločitev, s katero se je postopek na prvi stopnji končal brez obravnave po vsebini, pri čemer je odločitev tudi v tesni povezavi s pravico do zakonitega sodnika iz prvega odstavka 23. člena Ustave. Pri vprašanju mednarodne pristojnosti (in zakonitega sodnika) gre za odločitev, ki jo je zakonodajalec štel za tako pomembno, da je omogočil tudi vložitev revizije.³⁰ Vprašanje mednarodne pristojnosti je lahko tudi revizijski razlog v smislu 370. člena ZPP. Glede na navedeno ne more biti dvoma, da se jamstva pravice do izjave raztezajo tudi na procesno odločitev o mednarodni pristojnosti slovenskega sodišča za odločanje o spornih razmerjih z mednarodnim elementom, ki posledično odgovorijo tudi na vprašanje, ali je v zadevi sodil zakoniti sodnik. Ustavno sodišče je zato najprej preizkusilo, ali je bila pritožnici s postopanjem sodišč v obravnavanem primeru kršena ustavna pravica do izjave iz 22. člena Ustave.

16. Pri tem je treba v izhodišču upoštevati nekatere posebnosti, ki izhajajo iz narave odločanja v okviru predhodnega preizkusa tožbe in v primeru spora v razmerju z mednarodnim elementom tudi odločanja o mednarodni pristojnosti slovenskih sodišč za odločanje. Na podlagi prvega odstavka 17. člena ZPP sodišče presodi po uradni dolžnosti takoj po prejemu tožbe, ali je pristojno. Pristojnost se na podlagi drugega odstavka navedenega člena presodi na podlagi navedb v tožbi in na podlagi dejstev, ki so sodišču znana. Če sodišče med postopkom ugotovi, da za odločitev o sporu ni pristojno sodišče Republike Slovenije, se po uradni dolžnosti izreče za nepristojno, razveljavi pravdna dejanja in zavrže tožbo (tretji odstavek 18. člena ZPP). Stališče sodišč v obravnavanem primeru, da je v primeru spora z mednarodnim elementom glede okoliščin, ki utemeljujejo pristojnost sodišča Republike Slovenije, trditveno breme že v trenutku vložitve tožbe v celoti na tožeči stranki, je tako utemeljeno z navedenim zakonskim izhodiščem. Tožeča stranka ima torej, procesno gledano, možnost in dolžnost, da v primeru spora z mednarodnim elementom že v tožbi navede okoliščine, na katerih utemeljuje pristojnost sodišča v Republiki Sloveniji. Ker gre v tej fazi postopka za procesno odločitev³¹ in se zahteva le navedba (trditve) ustreznih okoliščin, na katerih

²⁹ Tako sklep Ustavnega sodišča št. Up-131/00 z dne 30. 5. 2000 (OdlUS IX, 143), 3. točka obrazložitve, in odločbi Ustavnega sodišča št. Up-108/00 z dne 20. 2. 2003 (Uradni list RS, št. 26/03, in OdlUS XII, 49), 10. točka obrazložitve, in št. Up-521/02 z dne 23. 9. 2004 (Uradni list RS, št. 114/04, in OdlUS XIII, 84), 10. točka obrazložitve.

³⁰ Tako je Vrhovno sodišče razložilo prvi odstavek 384. člena ZPP; glej 6. točko obrazložitve izpodbijanega sklepa Vrhovnega sodišča. Tako na primer tudi sodbi Vrhovnega sodišča št. II Ips 868/2009 z dne 26. 5. 2011 in št. II Ips 197/2009 z dne 7. 4. 2009.

³¹ Pritožnica izgube pravovarstvenega zahtevka v ustavni pritožbi ne navaja. Ob tem sicer prvi odstavek 367. člena Obligacijskega zakonika (Uradni list RS, št. 97/07 – uradno prečiščeno besedilo in 20/18 – OZ) določa: "Če je bila tožba zoper dolžnika zavržena zaradi nepristojnosti sodišča ali iz kakšnega drugega vzroka, ki se ne tiče same stvari, pa vloži upnik novo tožbo v treh

temelji pristojnost sodišča, z vidika pravice do izjave tudi ne gre za nesorazmerno breme. Od tožeče stranke (in kvalificiranega pooblaščenca), ki je v gospodarskem sporu za varstvo svojih pravic zavezana ravnati z ustrezno procesno skrbnostjo, je mogoče razumno pričakovati, da bo v sporu z mednarodnim elementom prepoznala (v procesnem smislu lahko tudi odločilni) pomen okoliščin za pristojnost sodišča v Republiki Sloveniji. Enako velja tudi za nasprotno stranko.

17. V obravnavanem primeru sta dve upoštevni okoliščini. Prva, ki je pomembnejša, vpliva na presojo ustavne skladnosti stališč sodišč. Gre za dejstvo, da je tožena stranka v ugovoru mednarodne pristojnosti slovenskega sodišča opozorila na preteklo pogodbeno razmerje in njegovo upoštevnost za presojo mednarodne pristojnosti glede na opredeljeno pravno naravo postavljenega zahtevka. Tudi glede na njena stališča se je torej postavilo vprašanje, ali naj se uporabi prorogacijski dogovor. Gre torej za vprašanja, ki so povezana s pravno opredelitvijo vsebine pogodbenega razmerja in tožbenega zahtevka, in ne za vnaprej jasne in nesporne dejanske navedbe ali pravne kvalifikacije, ki bi jih bilo treba uporabiti kot kriterije za ugotovitev obstoja mednarodne pristojnosti. Šele s pravilno pravno kvalifikacijo teh navedb lahko sodišče presodi, ali so izpolnjeni pogoji za njegovo mednarodno pristojnost. Druga okoliščina pa se nanaša na sklicevanja na "izključnost" dogovorjenega italijanskega sodišča. Sodišča namreč pojasnjujejo, da je izključnost prorogacijskega dogovora izključila pristojnosti drugih sodišč. Kolikor bi sodišča s takšnim stališčem prorogacijskemu dogovoru pripisovala takšne učinke izključnosti kot v primerih, ko je izključna pristojnost določena s samo Uredbo (EU) št. 1215/2012 (ali z zakonom), Ustavno sodišče pojasnjuje, da stranke z dogovorom ne morejo podeliti izključne pristojnosti, kot to storijo zakonodajalec ali institucije EU. To pomeni, da četudi 25. člen Uredbe (EU) št. 1215/2012 določa, da je med strankama dogovorjena pristojnost "izključna", ta nima takšnih učinkov kot zakonsko (Zakon o mednarodnem zasebnem pravu in postopku (Uradni list RS, št. 56/99) ali ZPP) ali z Uredbo (EU) št. 1215/2012 določena (ne dogovorjena) izključna pristojnost.³² Stranke

mesecih od pravnomočnosti odločbe, s katero je bila tožba zavržena, se šteje, da je bilo zastaranje pretrgano že s prvo tožbo."

³² Člen 25 Uredbe (EU) št. 1215/2012 dejansko s tem ne ureja "prave izključne pristojnosti" sodišča. Stranke z dogovorom ne morejo podeliti izključne pristojnosti, kot to storijo zakonodajalec ali institucije EU. Glej tudi M. Repas, nav. delo, str. 184 in 185. Tako je tudi SEU že razlagalo 17. člen t. i. Bruseljske konvencije (UL L 299, 31. 12. 1972) (ki je pred Uredbo (EU) št. 1215/2012 urejala dogovor strank o prorogaciji in vsebovala besedilo, tako kot 25. člen omenjene uredbe, da je dogovorjeno sodišče izključno pristojno) v sodbi v zadevi *Siegfried Zelger proti Sebastiano Salintri*, C-56/79, z dne 17. 1. 1980, da kot izključno pristojnost nekega sodišča (*exclusive jurisdiction*) stranki določita le izključevanje pravil o splošni in posebni pristojnosti sodišč. To pa pomeni tudi, da se njun dogovor lahko spremeni. Podobno SEU tudi v zadevi *Elefanten Schuh proti Pierre Jacqmain*, C-150/80, z dne 24. 6. 1981. Iz navedenega izhaja, da strankama ni vzeta možnost tihe prorogacije; glej R. Knez, *Posledica prorogatio fori: izključna pristojnost ali le večja predvidljivost strank*, *Odvetnik*, št. 10 (2001), str. 3. O tem, da imajo prav zaradi možnosti *submissio* stranke zadnjo besedo, glej tudi P. Jenard, *Report on the Convention on jurisdiction and*

lahko (kljub "izključnosti") svoj dogovor (tudi molče) spremenijo,³³ npr. tako, da se spustijo v spor, ne da bi ugovarjale pristojnosti sodišča.³⁴ Iz sodb sodišč ne izhaja, da bi učinku "izključnosti" pripisale tako opisano in omejeno vsebino, ni pa mogoče izključiti, da jo, skupaj z odsotnostjo kontradiktornosti glede vprašanja upoštevnosti zgoraj opisane prve okoliščine (upoštevnosti prorogacijskega dogovora glede na značilnosti preteklega pogodbenega razmerja in opredeljene pravne narave tožbenega zahtevka), neposredno povežejo s pristojnostjo italijanskega sodišča. Podobno torej, kot da gre za učinke izključne pristojnosti, določene s samo Uredbo (EU) št. 1215/2012. Navedeni okoliščini sta pomembni za presojo stališč sodišč. Ne le, da je treba učinke prorogacijskega dogovora dosledno ločiti od učinkov izključnih pristojnosti, temveč je prorogacijski dogovor lahko različno povezan z vprašanjem vsebine tožbenega zahtevka in okoliščinami posameznega pravnega razmerja. Zato ni mogoče na splošno, za vse primere enako, zastopati stališča, da je kontradiktornost pri oceni, ali sodišče ima mednarodno pristojnost ali ne, (enako) zožena. Prav nasprotno, mogoče je, da so ta vprašanja že povezana s pravno vsebino razmerja in tudi z morebitnim odmikom od dogovora o pristojnosti in izključnost prorogacijskega dogovora nima učinka, ki bi omogočil t. i. zoženo kontradiktornost.

18. Stališče sodišč, kolikor ga je mogoče razumeti na način, da je bila pritožnica (kot tožeča stranka) dolžna že v tožbi navesti okoliščine, s katerimi v sporu z mednarodnim elementom utemeljuje pristojnost sodišča Republike Slovenije, in da je ugovor tožene

the enforcement of judgments in civil and commercial matters, UL C 59, 5. 3. 1979). Da je dogovorjeno pristojnost mogoče spreminjati s kasnejšim drugačnim dogovorom ali s konkludentnimi dejanji, glej tudi J. Kramberger Škerl, Sporazum o pristojnosti v Uredbi Bruselj I, Pravni letopis 2011, Inštitut za primerjalno pravo pri Pravni fakulteti v Ljubljani, Ljubljana, str. 193–194.

³³ Prorogacija pristojnosti ne zahteva le presoje pogojev uveljavljanja volje strank po pravilih prorogiranega in derogiranega sodišča, ampak dopušča tudi tiho prorogacijo (*submissio*). Sodišča morajo zato, ne glede na navedbe v tožbi, počakati na odgovor na tožbo. Če se z njim tožena stranka spusti v vsebinski spor, bo vzpostavljena mednarodna pristojnost sodišča, čeprav njegova pristojnost ni bila dogovorjena s prorogacijskim dogovorom. Enako se navedena izhodišča uporabijo za primere z mednarodnim elementom, ki se rešujejo po neposredno uporabljivih pravilih EU. Ker pri prorogacijskem dogovoru torej ne gre za izključno pristojnost sodišča druge države EU, kot to ureja 24. člen Uredbe (EU) št. 1215/2012, je vročitev tožbe v odgovor v izhodišču pomembna tudi z vidika obstoja mednarodne pristojnosti sodišča Republike Slovenije za odločanje o zadevi (če pristojnost v skladu s prvim odstavkom 28. člena Uredbe (EU) št. 1215/2012 ne izhaja iz njenih drugih določb). Tožena stranka mora, kadar je mogoča tiha prorogacija, če želi ugovarjati pristojnosti sodišča v Republiki Sloveniji, to storiti, preden se spusti v postopek. Tako prvi odstavek 28. člena Uredbe (EU) št. 1215/2012. Prim. tudi prvi odstavek 22. člena ZPP.

³⁴ Sodba SEU v zadevi *Hannelore Spitzley proti Sommer Exploitation SA*, C-48/84, z dne 7. 3. 1985.

stranke upošteven z vidika nastopa pravne posledice t. i. tihe prorogacije, samo po sebi še ne krši njene pravice do izjave. Če bi se namreč tožena stranka spustila v obravnavanje vsebine, bi s tem stranki, ne glede na sklenjen dogovor o pristojnosti italijanskega sodišča za odločanje v sporih, spremenili ta dogovor prav s tiho prorogacijo. Navedeno pa ne pomeni, kot je pojasnjeno v prejšnji točki obrazložitve te odločbe, da ima vsaka od strank postopka ob upoštevanju jamstva pravice do izjave in uravnoveženosti procesnega položaja iz 22. člena Ustave, ko gre za vprašanje mednarodne pristojnosti, vselej in ne glede na okoliščine primera na voljo le eno vlogo. Ker se je bilo v obravnavanem primeru treba za presojo mednarodno pristojnega sodišča ukvarjati tudi z vsebino pravnega razmerja, torej z upoštevnostjo pogodbenega razmerja glede na pravno kvalifikacijo zahtevka, se tudi zahteva po kontradiktornosti presoja temu ustrezno drugače³⁵ in ne zgolj na podlagi splošnega izhodišča, da je kontradiktornost pri presoji pogojev mednarodne pristojnosti zožena.

19. V obravnavanem primeru je sodišče prve stopnje na podlagi "navedb v tožbi in vlogi tožene stranke z dne 11. 10. 2016 [torej ugovora mednarodne pristojnosti] ugotovilo, da sta pravdni stranki sklenili dve pogodbi o ekskluzivni pravici tožeče stranke za prodajo proizvodov tožene stranke na teritorialnem območju bivše Jugoslavije".³⁶ Vrhovno sodišče je zapisalo, da je "[z]a presojo revizije med drugim odločilen odgovor na vprašanje, ali nasprotna tožba temelji na poslovni odškodninski odgovornosti tožene stranke ali na civilnem deliktu. Dogovor o pristojnosti, ki sta ga sklenili pravdni stranki, se namreč nanaša le na spore, ki izvirajo iz obeh sklenjenih pogodb (tretji odstavek 69. člena ZPP). V ta sklop sodi tudi spor glede povrnitve škode, ki temelji na kršitvi pogodb (poslovna odškodninska odgovornost), medtem ko se na neposlovno odškodninsko odgovornost prorogacija pristojnosti ne razteza. To stališče med strankama ni sporno, sporna je 'le' presoja sodišč prve in druge stopnje, da tožbeni zahtevk iz nasprotne tožbe temelji izključno na poslovni odškodninski odgovornosti."³⁷ Tožena stranka naj bi namreč, kot navedbe tožeče stranke (ustavne pritožnice) povzema tudi Vrhovno sodišče, tožečo stranko zavajala, da se bo njuno pogodbeno razmerje nadaljevalo, in tako zahtevka ni

³⁵ V primerih, ki sodijo na področje mednarodnega zasebnega prava, je pogosto treba "prehitro vstopiti" v reševanje vsebinskih vprašanj (*premature*). Namreč, da se lahko ugotovi, ali je določen kriterij mednarodne pristojnosti izpolnjen, ga je treba vsebinsko presoditi, npr., kje je kraj izpolnitve pogodbe (brez dogovora o tem v pogodbi), je treba presojati po materialnem pravu neke države; ali katero pravo je uporabljivo (merodajno) za razmerje; ali je to *lex fori*, čeprav sodišče še ni presodilo, ali je pristojno, in je prav od odgovora na to vprašanje odvisen odgovor, katero sodišče je pristojno. V takšnih primerih mednarodno zasebno pravo dopušča "prehiter vstop" v vsebino, da se sploh ugotovi in odgovori, katero sodišče je pristojno za odločanje o zadevi. Sicer odgovor umanjka. Glede vprašanj razlage posameznih kriterijev za mednarodno pristojnost, ki so povezani z vsebino pravnega razmerja in uporabo Uredbe (EU) št. 1215/2012, primerjaj pri M. Repas, nav. delo, str. 65 in naslednje.

³⁶ Tako 4. točka obrazložitve prvostopenjskega sklepa.

³⁷ Točka 10 izpodbijanega sklepa Vrhovnega sodišča.

utemeljevala neodvisno od pogodbenega razmerja, iz česar bi bilo zanesljivo mogoče sklepati, da ne gre za poslovno odškodninsko odgovornost.³⁸

20. Glede na navedeno se sodišča pri svojih odločitvah niso omejila le na vsebino ugovora v smislu golega nasprotovanja nasprotne stranke iz pravde, tj. tožene stranke v pravdi, glede mednarodne pristojnosti sodišča Republike Slovenije (in vztrajanje na pogodbeno dogovorjeni pristojnosti sodišča v Italijanski republiki in s tem torej, da ni prišlo do *submissio*), ampak so štela kot pomembna tudi pravna naziranja v smislu pravne kvalifikacije temelja tožbenega zahtevka in upoštevnosti pogodbeno dogovorjene pristojnosti glede na podlago tožbenega zahtevka. Torej, razmerje so za potrebe ugotavljanja mednarodno pristojnega sodišča presojala po vsebini. Kot je navedlo Vrhovno sodišče, je bilo prav to med strankama sporno – ali gre za spor, temelječ na pogodbi, s katerim je bila dogovorjena pristojnost italijanskega sodišča za odločanje, ali ne gre za tak spor. Da naj bi šlo za tak spor, je bilo tudi po naziranju Vrhovnega sodišča ključno za izpodbijano odločitev o obstoju mednarodne pristojnosti slovenskega sodišča za odločanje. V tem delu omenjenih pravnih naziranj očitno ni šlo za vsebinsko prazno,³⁹ prepozno, nedopustno, očitno pravno nepomembno ali neutemeljeno vlogo brez nove vsebine, ki ne bi mogla vplivati na izid postopka.⁴⁰ Gre namreč za pravna stališča, ki so se izkazala kot ključna in so po mnenju sodišč tudi utemeljevala sprejete odločitve. Ključno je bilo torej vprašanje pravne podlage temelja tožbenega zahtevka in v tem smislu izključnosti podlage poslovne odškodninske odgovornosti. To vprašanje se nanaša na pravno vrednotenje tožbenih navedb v povezavi s tožbenim zahtevkom in upoštevnostjo pogodbeno dogovorjene pristojnosti, s čimer v zvezi je tožena stranka v ugovoru tudi navedla pravno stališče. Šlo je za to, ali se tožbene navedbe v povezavi s tožbenim zahtevkom (vsaj delno) prilegajo opisu abstraktnega dejanskega stanu neposlovne odškodninske odgovornosti in ali je v povezavi s tožbenim zahtevkom upoštevana pogodbeno dogovorjena pristojnost ali ne. Če neka vloga, ki jo sodišče šteje za dopustno, vsebuje pravno pomembna stališča ene od strank, na katera sodišče opre svojo odločitev, ima druga stranka pravico, da se z njo seznaní in da se do stališč v njej opredeli. Ob tem za vprašanje enakega varstva pravic v sodnem postopku ne more biti pomembno, ali bi bila vloga (po presoji pritožbenega ali revizijskega sodišča) lahko za pritožnico uspešna v smislu, da bi s svojimi (morebiti drugačnimi) stališči, ki jih pred sodiščem prve stopnje v posledici opuščene vročitve ni mogla izraziti, lahko prepričala sodišče k sprejetju drugačne odločitve.⁴¹ Nasprotna stališča so v neskladju z 22. členom Ustave. Ker se jamstva pravice do izjave in pravice do informacije kot nujnega pogoja

³⁸ Prav tam, 12. točka.

³⁹ Prim. odločbo Ustavnega sodišča št. Up-416/09 z dne 20. 5. 2010 (Uradni list RS, št. 48/10).

⁴⁰ Odločba Ustavnega sodišča št. Up-419/10.

⁴¹ Prim. odločbe Ustavnega sodišča št. Up-1467/09, št. Up-117/12 in št. Up-819/13. Čeprav se navedene zadeve nanašajo na revizijski postopek, ni videti ustavnopravnih razlogov, ki bi utemeljevali stališče, da je treba pravico do izjave pred sodiščem prve stopnje pojmovati ožje v smislu dopustnosti njene nadomestitve s hipotetičnim preizkusom (instančnega sodišča), da pritožnica v postopku s svojo vlogo v nobenem primeru ne bi uspela.

njenega uresničevanja nanašajo samostojno tudi na prvostopenjski postopek, tudi dejstvo, da je zoper odločitev prvostopenjskega sodišča mogoča vložitev pritožbe, samo zase ne more privedi do drugačnega zaključka.⁴² Zato je tudi stališče sodišč, po katerem je mogoče pravici do izjave zadostiti s tem, da jo stranka lahko uveljavi v pritožbi, v neskladju z navedeno ustavno pravico.

21. Na navedeno, kot je pojasnjeno v 17. točki obrazložitve te odločbe, ne more vplivati stališče, da sta se stranki dogovorili za izključno pristojnost v smislu 25. člena Uredbe (EU) št. 1215/2012. Kot je tam pojasnjeno, iz sodb sodišč ne izhaja, da bi učinku "izključnosti" pripisale omejeno vsebino, ni pa mogoče izključiti neposredne povezave s pristojnostjo italijanskega sodišča, podobno torej, kot da gre za učinke izključne pristojnosti, določene s samo Uredbo (EU) št. 1215/2012. S takšnimi naziranjimi o učinkih izključnosti dogovorjene pristojnosti ni mogoče izključiti kontradiktornosti (po stališču Vrhovnega sodišča o zoženi kontradiktornosti) in s tem odreči ustavno pravico do izjave v primerih, ko tožeča stranka meni, da se dogovor o pristojnosti zaradi narave tožbenih zahtevkov (ki po njenem temeljijo na civilnem deliktu in ne izhajajo iz pogodbenega razmerja) sploh ne uporabi, tožena stranka pa ob ugovoru mednarodne pristojnosti hkrati nasprotuje prav takšnim pravnim naziranjem. V tem okviru pa ni mogoče vnaprej odreči pomena pravnim naziranjem tožene stranke v ugovoru mednarodne pristojnosti, učinek izključnosti prorogacijskega dogovora pa pri tem, kot pojasnjeno, tudi ni upošteven.

22. Sodišču prve stopnje je torej mogoče očitati, da je v okoliščinah obravnavanega primera pri odločanju o obstoju mednarodne pristojnosti za odločanje v sporu glede razmerja z mednarodnim elementom prekršilo pravico pritožnice do informacije kot nujnega pogoja za izvrševanje ustavne pravice do izjave iz 22. člena Ustave, ker ji ni vročilo ugovora tožene stranke (odgovora na tožbo), ki je vseboval tudi pravno pomembna pravna naziranja, do katerih se pritožnica ni mogla opredeliti. Višje in Vrhovno sodišče sta isto pravico prekršili s tem, da sta očitke pritožnice v zvezi z navedeno kršitvijo zavrnila s stališčema, ki sta v neskladju z navedeno pravico (20. točka obrazložitve te odločbe). Zaradi ugotovljenih kršitev je Ustavno sodišče izpodbijane sklepe razveljavilo in zadevo vrnilo Okrožnemu sodišču v Novi Gorici v novo odločanje (1. točka izreka). Pri novem odločanju bo moralo Okrožno sodišče upoštevati razloge te odločbe. Ker je Ustavno sodišče izpodbijane sklepe razveljavilo že zaradi kršitve pritožnične pravice do izjave, drugih zatrjevanih kršitev ni preizkusilo.

23. V skladu s prvim odstavkom 34. člena ZUstS nosi v postopku pred Ustavnim sodiščem vsak udeleženec svoje stroške, če Ustavno sodišče ne odloči drugače. Ta določba se po prvem odstavku 49. člena ZUstS smiselno uporablja tudi v postopku z ustavno pritožbo. Za drugačno odločitev glede povrnitve stroškov, ki sta jih priglasila pritožnica in nasprotna stranka iz pravde, bi morali obstajati posebej utemeljeni razlogi, ti pa niso izkazani. Ustavno sodišče je zato o predlogu pritožnice in nasprotne udeleženke

⁴² Prim. odločbo Ustavnega sodišča št. Up-357/03, U-I-351/04 z dne 20. 10. 2005 (Uradni list RS, št. 96/05, in OdlUS XIV, 103), 10. točka obrazložitve.

za povrnitev stroškov postopka pred Ustavnim sodiščem odločilo, kot izhaja iz 2. točke izreka te odločbe.

C.

24. Ustavno sodišče je sprejelo to odločbo na podlagi prvega odstavka 59. člena in prvega odstavka 34. člena v zvezi s prvim odstavkom 49. člena ZUstS v sestavi: predsednik dr. Matej Accetto ter sodnici in sodniki dr. Rok Čeferin, Dr. Dr. Klemen Jaklič (Oxford ZK, Harvard ZDA), dr. Rajko Knez, dr. Špelca Mežnar, dr. Marijan Pavčnik, dr. Rok Svetlič, Marko Šorli in dr. Katja Šugman Stubbs. Ustavno sodišče je 1. točko izreka sprejelo s petimi glasovi proti štirim. Proti so glasovali sodnici Mežnar in Šugman Stubbs ter sodnika Čeferin in Pavčnik. Ustavno sodišče je 2. točko izreka sprejelo soglasno. Sodnik Čeferin je dal odklonilno ločeno mnenje.

dr. Matej Accetto
Predsednik